

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИНИ ТА МЕТАЛІВ



За підручником “ГЕОГРАФІЯ”,

11 клас

Сергій Кобернік

Роман Коваленко

- ▶ *1. Як ви розумієте поняття «конкурентні переваги»?*
- ▶ *2. Які показники визначають суспільно-економічний розвиток держави?*
- ▶ *3. Чим спричинена зональна спеціалізація сільського господарства?*
- ▶ *4. Які існують закономірності поширення в земній корі родовищ рудних ресурсів? Якою рудною сировиною відома Україна?*
- ▶ *5. Які існують старі та новітні способи виплавки сталі?*

ПРИГАДАЙТЕ!

- ▶ За підсумками 2017 р. економіка України посідає 62-ге місце серед всіх економік світу та 22-ге з-поміж країн Європи за загальним розміром ВВП, який становить 93,55 млрд доларів США.
- ▶ З розрахунку ВВП на одну особу – 133-тя позиція в світі – \$2 205,67 на рік.
- ▶ Україна – потенційно багата країна, що усвідомлює себе й сприймається ззовні як політична й економічно міцна індустріально-аграрна держава рівня Польщі або Туреччини.
- ▶ Після розпаду Радянського Союзу Україна пережила жорстку економічну депресію: крах економіки та гіперінфляція призвели до катастрофічного скорочення ВВП.
- ▶ Починаючи з 2000 р., економіка України стабільно зростає, аж до 7 % річних.

СУЧАСНІ РИСИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.

- ▶ Економіка України сильно постраждала від світової економічної кризи 2008 р., коли гривня знецінилась на 38 % відносно долара США.
- ▶ У той самий час виробництво було спрямоване на експорт, який давав надприбутки, відповідно високою була ціна продукції на внутрішньому ринку.
- ▶ У 2010 р. Україна повністю змінила економічний курс, метою якого став розвиток внутрішнього ринку.
- ▶ Почалося зростання економіки. Однак внаслідок військової агресії Росії на Донбасі 2014 р. економіка України зазнала нищівного удару.
- ▶ Протягом 2014 – 2015 рр. через політичну та економічну кризу, військові дії сумарне падіння ВВП становило близько 16 %. Зниження реальної заробітної плати та висока інфляція спричинили звуження внутрішнього споживчого попиту через військовий конфлікт на сході України.
- ▶ За останні 3 роки національна економіка почала поступово зростати: приблизно на 2,4 % щороку.

- ▶ Завдяки комфортним природним умовам і багатим земельним ресурсам сільське господарство є одним з провідних виробництв в економіці України.
- ▶ Воно не лише може забезпечувати населення нашої держави якісними продуктами, а й становить значну частку в зовнішній торгівлі України.
- ▶ Українські виробники постачають сільськогосподарську продукцію до 190 країн світу.
- ▶ Частка сільського господарства в структурі ВВП України становить 14,4 %.
- ▶ За вартістю виробленої за рік сільськогосподарської продукції наша держава є першою в Європі.
- ▶ У структурі вартості переважає рослинництво, на яке припадає 69,3 %. Решту 30,7 % дає тваринництво.

**КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА
СВІТОВИХ РИНКАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.**

- ▶ **Основною хлібною культурою України є пшениця. Найчастіше культивують озиму пшеницю.**
- ▶ **В Україні вона становить 38,9 ц/га. Вирощують в Україні озиму пшеницю в зонах Степу та Лісостепу на родючих чорноземних ґрунтах.**
- ▶ **Ярої пшениці вирощують значно менше. За посівними площами в нашій державі пшениця є безперечним лідером: під нею засіяно 23,2 % усієї ріллі.**
- ▶ **Валовий збір пшениці в Україні становить майже 3,3 % світового збору. За цим показником у 2016 р. наша держава була на 7-му місці в світі та 2-му в Європі (після Франції).**
- ▶ **Серед зернофуражних культур за посівними площами лідером є кукурудза, під якою зайнято 15,9 % ріллі. Дуже теплолюбна та вибаглива до ґрунтів, кукурудза на зерно культивується в Україні у переважно у степовій зоні, дає високі врожаї – 57,1 ц/га. В останні роки наша держава стрімко піднялася в рейтингах за валовим збором цієї культури, посівши в 2016 р. 6-те місце в світі та 1-ше в Європі з показником 2,4 % світових зборів. Нині кукурудза забезпечує 23 % усього експорту сільськогосподарських товарів нашої країни.**

- ▶ **Серед *круп'яних культур* України найбільші площі зайнято під *гречкою*. Цю холодостійку, не вибагливу до ґрунтів рослину вирощують на Поліссі. Недоліком цієї культури є низька врожайність – 10 ц/га, через те площ під гречкою небагато.**
- ▶ **У зв'язку з великим попитом на світовому ринку на низку *технічних культур* в Україні за останні 25 років площі під ними зросли в 2,5 рази.**
- ▶ **Більшість технічних культур потребують ґрунтів доброї якості, однак і сильно їх виснажують. Нині провідними технічними культурами в Україні, під якими зайнято найбільше ріллі, є соняшник, соя, ріпак та цукровий буряк.**
- ▶ **За останні 25 років у нашій державі посівні площі під *соєю* збільшилися майже в 20 разів. Нині Україна посідає 8-ме місце в світі та 1-ше в Європі за валовим збором сої (1 % зборів світу) та 7-ме місце за її експортом. Вирощування її в лісостеповій та степовій зонах – на зрошенні. Багаті на білок соєві боби використовують для одержання олії та як замітник тваринного білка.**

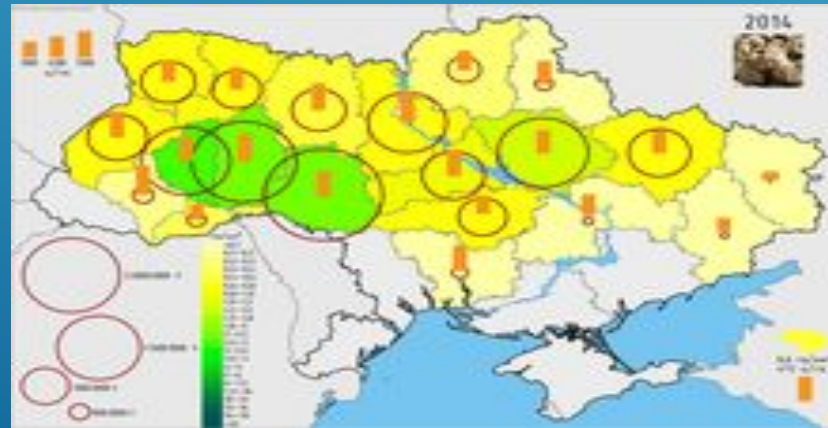
- ▶ **Соняшник** займає близько 22 % усіх посівних площ в Україні. Його основні посіви зосереджено на чорноземах у степовій зоні та на півдні Лісостепу. Найвища концентрація посівів спостерігається у Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській та Харківській областях. Щорічний валовий збір цієї культури постійно збільшується. Країна посідає 1-ше місце в світовому рейтингу, забезпечуючи понад 28 % світового виробництва соняшнику.
- ▶ **Ріпак** вирощують для одержання технічної олії та відносно дешевого біопалива, а також цінних зелених кормів, багатих на білок. Площі під ним зростають й нині становлять близько 1,7 % ріллі. Волого- та теплолюбний ріпак вирощують переважно в західній частині лісостепової зони, зокрема у Хмельницькій, Тернопільській, Львівській, Вінницькій областях.





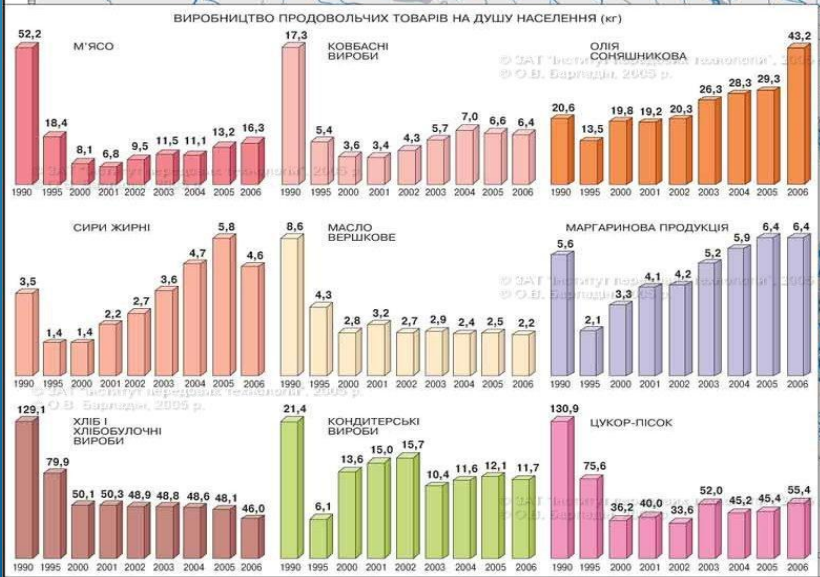
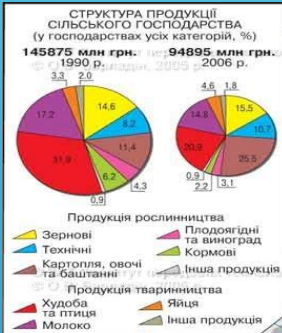
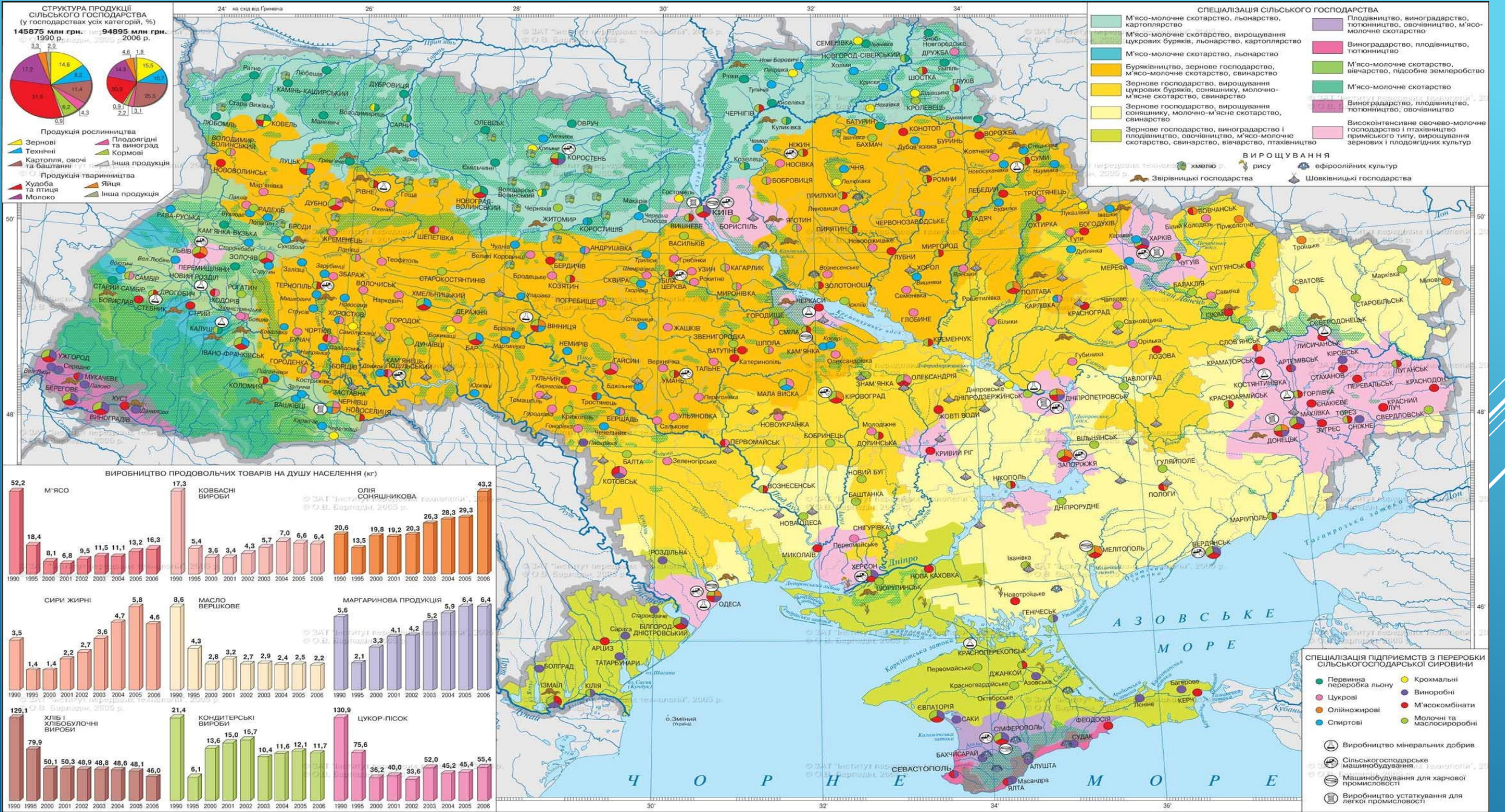
- ▶ Протягом останніх десятиліть площі під картоплею в нашій державі змінювалися мало, а врожайність зростала. Нині ця культура займає 4,9 % ріллі й дає 161,4 ц/га. Через невибагливість рослини до умов зростання її можна культивувати практично по усій території України. Проте найбільші її площі зосереджено на Поліссі та Прикарпатті.
- ▶ У 2016 р. Україна дала 5,9 % світового валового збору картоплі.
- ▶ Це 1-й показник у Європі та 4-й у світі.

- ▶ Важливе значення з-поміж технічних культур України має *цукровий буряк*. Ця вибаглива до умов вирощування рослина культивується переважно в межах лісостепової зони. З початку 90-х рр. ХХ ст. посівні площі під цукровим буряком у нашій державі скоротилися у 5,5 раза, а валовий збір – у 4,3 раза; нині площі під цією культурою становлять лише 1,1 % ріллі.
- ▶ Майже половина з цих площ припадає на Вінницьку, Хмельницьку, Харківську та Тернопільську області, хоча врожайність цукрового буряку в нашій державі висока – 435 ц/га.
- ▶ Нині наша держава займає лише 6-те місце в світі та 3-тє в Європі (після Франції та Німеччини) за зборами цукрового буряку.



- ▶ *Тваринництво* в Україні спеціалізується на виробництві продовольчих товарів: молока, м'яса, яєць.
- ▶ Воно надає для промислової переробки й непродовольчу сировину: вовну, шкури, хутро, пір'я, пух. Це все одержують від основних сільськогосподарських тварин, якими в Україні є велика рогата худоба, свині та свійська птиця. З експортом меду Україна увійшла на європейський ринок.
- ▶ У сучасних умовах найбільш конкурентоспроможним на зовнішньому ринку є українське *птахівництво*. Його основною кормовою базою є фуражне зерно, яке переробляють на комбікорми.
- ▶ Через необхідність швидкої реалізації продукції птахівництво розвивається в приміських зонах. Птахоферми оснащені сучасним обладнанням. Поголів'я свійських птахів в Україні у 30 разів перевищує поголів'я свиней і забезпечує майже половину всього виробництва м'яса в країні.







Розподіл посівних площ сільськогосподарських культур

(за даними Мінагрополітики, 2015р.)



РОСЛИННИЦТВО



Мал. 6. Збір винограду.

ТВАРИННИЦТВО УКРАЇНИ



- ▶ Україна є однією з країн-лідерів за запасами *залізних руд* у перерахунку на корисну речовину.
- ▶ В нашій країні сконцентровано близько 9 % світових покладів цієї рудної сировини, що відповідає 5-му місцю в світі та 1-му в Європі.
- ▶ Україна забезпечує близько 3 % світового видобутку залізних руд, посідаючи 6-те місце в світі та 1-ше в Європі.
- ▶ Основним районом розвитку залізорудної промисловості є Придніпров'я. Там розташований унікальний *Криворізький басейн*, у якому сконцентровано 68,5 % української залізорудної сировини й переважає кар'єрний спосіб видобутку.
- ▶ У ньому є руди різної якості: від багатих (50 – 67 % заліза) до середніх (23 – 35 %). Збагачення криворізьких залізних руд відбувається на п'яти гірничо-збагачувальних комбінатах (ГЗК).
- ▶ Серед них найбільше підприємство такого типу в Європі – *Північний ГЗК* у Кривому Розі. Запаси *Кременчуцького залізорудного району* в 5 разів менші, там переважають руди середньої якості.
- ▶ Для їхнього збагачення працює *Дніпровський ГЗК*. Перспективними для освоєння є найбагатші в світі щодо вмісту заліза руди *Білозерського родовища* із умістом корисної речовини 70 %.

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ РУДНОЇ СИРОВИНИ.

- ▶ В Україні видобувають понад 42 % світових запасів *марганцевих руд*. Вітчизняна *марганцеворудна промисловість* сконцентрована у Придніпров'ї на базі унікального за покладами *Південноукраїнського (Придніпровського) басейну* в складі *Нікопольського, Великотокмацького та Інгулецького* родовищ. Там переважає відкритий спосіб видобутку руди.
- ▶ Україна – одна з небагатьох країн світу, де є поклади *титанових руд*. У нашій країні сконцентровано близько 7,7 % світових запасів та 6 % світового видобутку ільменіту – мінералу, в якому міститься близько 30 % титану. Україна посідає 11-те місце в світі та 2-ге в Європі (після Норвегії) за його покладами. У нашій країні розвідано близько 40 родовищ цього мінералу. Основні запаси належать до розсипних родовищ, де ведеться кар'єрний видобуток: *Іршанське* (Житомирська область) та *Самотканське* (Дніпропетровська область). На їхній базі працюють гірничо-збагачувальні комбінати: відповідно *Іршанський ГЗК* та *Вільногірський державний ГЗК*.
- ▶ Їх спільна потужність становить майже 20 % світового випуску ільменітового концентрату. Розвідано та готуються до промислового освоєння інші родовища титанових руд на Житомирщині та Київщині.

- ▶ *1. Обчисліть ресурсозабезпеченість України титановими рудами, якщо їхні розвідані запаси становлять 5 900 тис. т, а розміри щорічного використання – 350 тис. т.*
- ▶ *2. Порівняйте одержані дані з показниками країн-лідерів за запасами титанових руд у світі (Китай) та Європі (Норвегія), якщо їхні розвідані запаси відповідно становлять 220 000 тис. т та 37 000 тис. т, а щорічні розміри використання – 800 тис. т і 260 тис. т.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

- ▶ У структурі зовнішнього товарообігу нашої держави *чорна металургія* посідає 1-ше місце, що становить близько 45 % вартості всього експорту країни.
- ▶ Однак у зв'язку з військовим конфліктом на Донбасі та зменшенням попиту на сталь на світовому ринку у 2017 р., за даними рейтингу Світової асоціації виробників сталі (*World Steel Association, WSA*), українська металургія виплавилла 22,7 млн тонн сталі, посівши 12-те місце в світі.
- ▶ 85,5 % усієї сталі й прокату експортується переважно до країн Європи та Близького Сходу. Центри чорної металургії склалися переважно біля родовищ залізних руд у Придніпров'ї. Нині там виплавляють близько 75 % чавуну та сталі України.
- ▶ Після приватизації металургійний комбінат *Кривого Рогу* належить найбільшій металургійній компанії світу *ArcelorMittal*.
- ▶ Приватній компанії «Інтерпайп» належать відкритий у 2012 р. в місті *Дніпро* сучасний електросталеплавильний завод і *Новомосковський* трубний завод.

**КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ
РИНКАХ МЕТАЛІВ.**

МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

ГІРНИЧОДОБУВНА
ПРОМИСЛОВІСТЬ



ЧОРНА МЕТАЛУРГІЯ

КОЛЬОРОВА МЕТАЛУРГІЯ

КОНЦЕНТРАЦІЯ,
КОМБІНУВАННЯ

Металургія
важких
металів

- ❖ Ртутна пром.
- ❖ Нікелева пром.
- ❖ Свинцево-цинкова промисловість;
- ❖ Мідна промислов.

Металургія
легких
металів

- ❖ Алюмінієва пром.
- ❖ Титано-магнієва промисловість;
- ❖ Електродна промисловість.

- ▶ Великі металургійні комбінати також працюють у *Запоріжжі* та *Кам'янському*.
- ▶ У Приазов'ї, на перетині транспортних шляхів сполучення, якими завозять необхідну для переробки сировину, діють потужні металургійні підприємства *Маріуполя*. Вони дають близько 20 % продукції чорної металургії країни. Один з них – «*Азовсталь*» – найбільший металургійний комбінат України. Металургійні підприємства Маріуполя є приватною власністю найбільшої гірничо-металургійної холдингової компанії «*Метінвест*». Вони виробляють та експортують плоский, сортовий та фасонний прокат, труби для теплових мереж, труби загального призначення.
- ▶ В останні роки для європейських замовників освоєно виробництво атмосферостійкого прокату, що не зазнає корозії.



- ▶ Конкурентоспроможним на світових ринках є українське виробництво *титану*, що його застосовують у аерокосмічній промисловості, будівництві, медицині, виготовленні спортивного інвентаря.
- ▶ Нині в світі лише Україна, Китай та США мають повний цикл виробництва титанового прокату: ільменіт – титанова губка (порожнистий титан з домішками Феруму, Силіцію, Карбону) – зливки – прокат.
- ▶ В Україні титанова промисловість перебуває повністю під контролем Групи приватних компаній *Group DF*. Найбільше з підприємств – *Запорізьки титано-магнієвий комбінат*, що одержує титановий концентрат з Іршанського та Вільногірського ГЗК. Це єдиний виробник титанової губки в Європі.
- ▶ Освоєно також виробництво титанових злиwkів, що їх широко застосовують як конструкційний матеріал в атомній енергетиці, хімічному машинобудуванні, суднобудуванні та в багатьох інших промислових галузях.



У Києві при Інституті електрозварювання імені Євгена Патона НАН України існує науково-виробничий центр «Титан», у якому розробляють технології з виробництва високоякісних та довговічних труб.

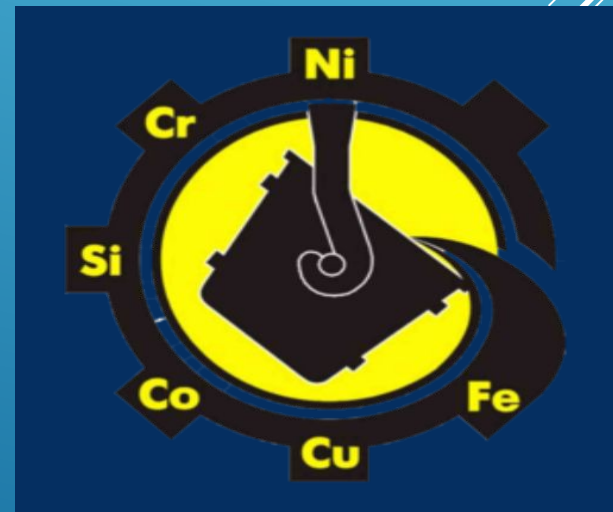


Титанова губка і прокат





- ▶ Світовим стандартам якості відповідає феронікель українського виробництва, що налагоджене в селищі *Побузьке*.
- ▶ Власником комбінату є іноземна компанія *Solway Investment Group*. Підприємство приділяє багато уваги модернізації виробництва: розвитку енергозберігаючих технологій та екологічного обладнання та основі впровадження новітніх технологій.



- ▶ 1. *Схарактеризуйте сучасні риси національної економіки України.*
- ▶ 2. *Які чинники зумовили розвиток в Україні сільського господарства?*
- ▶ 3. *Назвіть конкурентні переваги української економіки на світових ринках рудної сировини та металів.*
- 4*. *Чи здатна сировинна спеціалізація економіки, що заснована на первинному секторі, забезпечити країні високий рівень економічного розвитку в сучасному світі?*

КОНТРОЛЬ І САМОКОНТРОЛЬ